

Vladimír Sattran

Marocké povídky

Marocké povídky

Vladimír Sattran

Kopp nakladatelství

České Budějovice, 2014

Marocké povídky

© Vladimír Sattran, 2014

Ilustrace © Vladimír Sattran

Fotografie © Jaroslav Skácel, Joel Pokorný,
Pavel Kopp

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

První vydání, 2014

Převod do elektronické podoby Petr Řepík

Vydalo nakladatelství KOPP,

Šumavská 3, 370 01 České Budějovice,

tel.: 386 460 474,

e-mail: knihy@kopp.cz;

Internet: www.kopp.cz

ISBN 978-80-7232-458-3

Půlnoční rozhovory se Segonzacem

Poušť v sobě obsahuje zárodky mystiky. Některá zrna písku jsou snad rozsypanými kamínky růženců, a jak po nich šlapeš, vzdaluješ se současnosti a začínáš podivné putování napříč časem. Unikáš přítomnosti a přece neodcházíš ani do minulosti, ani do budoucna. Jdeš prostě lidským bytím, které obsahuje představu zrodu a zániku.

O půlnoci jsem se posadil na hradbu kamení poblíž stanů a vyladil France-Inter na malém japonském rádiu Aiwa. Vzduch byl ještě vlahý, ale rychle se ochlazoval poryvy přízemního větru. Hamada se prosvětliла ostrým měsíčním svitem.

V pařížském rozhlasovém studiu seděl u sklenky toniku spisovatel Segonzac. Čekal na první telefonáty vysílání *La ligne est ouverte*. Otevřená linka, volné dialogy mezi neznámými lidmi a Segonzacem. Lidé často usilovně touží sdělit své city. Mají na jazyku nadšení, radost, lásku nebo strach a nemají je komu říci.

„Haló, tady Segonzac. Ano, slyším vás dobře. Snad vyslovuji správně vaše jméno, paní Laurisová. Dobrý večer. Ano? Jsem rád, že voláte. Z nemocnice? Ne, teprve jdete do nemocnice. Ano, slyším vás velmi dobře.“

Paní Laurisová trochu zajímavě vypráví, co chce a musí říci. Říká to poslouchajícímu světu, její hlas staré ženy se rozplývá a láme o tisíc částečných bariér,

tlumí se dálkou. Přesto zní jasně. Představuji si ji. Má drobnou, trochu opuchlou tvář, oči jako dvě hluboké studny přeplněné slzami, ne, vlastně to jsou štěrbiny unavených, rozpadajících se střílen. Vyšlehuje z nich občas mihotavý záblesk. V levé ruce muchlá malý kapesníček, pravá ruka drží sluchátko. Žíly na hřbetu ruky jsou velmi nepravidelně spleteny. Nevytvářejí ani podobu delty, ani čehokoli, co lze jen tak uplést z provazů nebo potoků. Možná, že se podobají čeřinám, které kreslí vítr do pouštních dun. Paní Laurisová hovoří o svém osudu osamělé ženy.

„Nezlobte se na mne, že jsem zavolala. Už několikrát jsem slyšela vaše půlnoční rozhovory. Myslím, že chápete vzkazy mnoha lidí, mladých, starých, šťastných i zoufalých. Já jsem velmi sama, víte, a mám teď před sebou těžká rozhodnutí. Nejsm příliš zbožná, věřím však v povinnost člověka sloužit a pomáhat druhým lidem. Jsem dost vzdělaná, poslouchala jsem filosofické přednášky, v nichž profesori hledali různá stanoviska. Měla jsem ráda výklady o humanismu. Člověk člověku oporou, ne vlkem... Bojím se, abyste to nebral jako pózu a teatrální slova. Nemám dost schopností, abych svoje přesvědčení vyslovila poutavěji a nějak nově. Vlastně na mém myšlení nemůže být nic nového. Je staré jako první knihy o lidskosti... Žila jsem zamlada jako mnoho mých současnic, které dospívaly ku konci první světové války.“

„Smím se vás zeptat, paní Laurisová, kde jste vyrůstala? V které části Francie? Váš přízvuk svádí k domněnce, že jste ze severu. Nebo se mýlím?“

„Uhodl jste dobře. Mám bretaňské předky. Narodila jsem se blízko Quimperu a mládí jsem prožila v malém přístavu Guilvinec. Dodnes mám ráda Atlantik. Teď žiju na jihu Paříže, blízko Porte d'Orléans. Mám dvoupokojový byt, celkem slušné lidi kolem. Ale nevšímají si mě, a taky proč?“

Její hlas se prvně zachvěl. Cítil jsem na dálku tisíce kilometrů, že stará paní nemá daleko k pláči. Chovala se velmi statečně. Znovu jsem se snažil vybavit si její podobu. Je shrbená nebo se snaží chodit zpřímá a pomáhá si při chůzi tenkou hůlkou? Určitě má doma starofrancouzsky čalouněná křesla s třásněmi.

„Měla jsem tři syny. Dva zahynuli ve válce. Zůstal mi prostřední. Život se mu nevydařil, jak bych si přála. Nejstarší byl polytechnikem a zahynul v letecké bitvě. Nejmladší zemřel dva roky po válce na následky zranění. Zápasil o život a nechtěl podlehnout. Byl houževnatý a silný, ale smrti neujdeš. Nu a já vám volám proto, abych si pohovořila o svém žijícím synovi.“

„Velmi si vážím vašeho rozhovoru. Musela jste mnoho vytrpět. Vaše lidská zkušenost proto poznala, jak chápat skutečný život. Celé to klubko bolesti a radostí. Jistě jste zažila i radostnější léta, paní Laurisová.“

„Ano, ale bylo jich dost málo. Pár kolem svatby a prvních let manželství. Potom už doléhaly jenom starosti, které mi zakrývaly ty šťastnější dny. Frederic,

můj první syn, měl dceru Moniku. Po válce si snacha našla rozumného muže a zajistila Monice i sobě dobrý rodinný život. Já jsem, pochopitelně, téměř vypadla z jejich života. Občas se za Monikou rozjedu. Jezdím za ní, abych si jejím prostřednictvím pohovořila také se synem. Rozumíte mi, hledám stále spojitost minulého a přítomného. Také Monika se na mne dívá spíše ze zájmu, který chce odhalit rodovou historii.“

„Je to zvláštní, vidíte, paní Laurisová, jak se v člověku pořád ozývá utajená struna pokrevnosti. Je to jenom zájem, říkáte. Myslím, že je to nejdůležitější vrozený jev: sounáležitost pokolení.“

„Monika je teď dospělou, velmi hezkou ženou. Prožila složitý životní příběh. Milovala muže stojícího duševně o mnoho níže než ona. Teď se ze svého zklamání vyléčila. A právě v tomto období jsme se sblížily.“

„A váš prostřední syn?“

„Petr měl po válce úspěch jako novinář. Brzy však ztroskotal. Stal se z něho alkoholik. Zúčastnil se obchodů, které byly, mírně řečeno, nečestné. Když jsem se o jeho sklonech dozvěděla, snažila jsem se mu pomoci nalézt správnou cestu. Zprvu se mi to dařilo. Jeden rok bydlel u mne v Paříži, ale potom znovu převládly jeho horší stránky. Teď žije v Marseille mezi vydědenci. Je prý těžce nemocný. Neodpovídá na mé vzkazy. Před dvěma roky jsem se za ním rozjela. Našla jsem ho opilého v jedné ubohé námořnické hospodě. Nemohli jsme se domluvit. Jeho argumenty a moje

se zcela mýjely, jako kdyby každý z nás v jiném patře vysvětloval druhému, proč nemá pravdu. Od té doby jsme se neviděli, ale píšu mu pravidelně. Měsíc co měsíc mu opakuji, že ještě není pozdě. Píšu mu, jak žiji. Co dělá jeho neterž Monika. Neodpovídá. Teď už ani k vánocům jsem nedostala pozdrav. Ale já pořád věřím, že se ještě může vzchopit, i když už není mladý.“

„Cítím váš smutek, paní Laurisová. Chcete pomoci a váš syn nenachází sílu, aby vaši pomoc přijal. Proč lidé tak často činí bolest svým nejbližším? Na to není jednoduché odpovědět. Já se ani odpovědět nepokouším. Chci s vámi urputně věřit, že se cosi stane a váš syn se vzchopí k lepšímu životu. Myslela jste někdy na to, co hýbe lidmi, aby jednali tak, jak jednají? Proč se někteří z nás potápějí až na dno jako váš syn? Není to nutnost, aby lidstvo obsáhlo celý kruh, nebe i peklo?“

„Asi ano... Ale proč to musí být právě prostřednictvím mého syna, to nechci pochopit. Mám v duši bolest z toho pomyšlení. Proto si nevím rady, jak rozdělit svůj majetek. Není velký, ale může v nouzi na čas pomoci.“

„Paní Laurisová, nemohu vám dát správnou odpověď. Jenom vám řeknu, jak bych já rozdělil svůj majetek, kdybych byl na vašem místě. Jednoduše půl na půl. Monice polovinu a druhou polovinu vašemu synovi. Nějakou drobnou památku bych odkázal vaší snaše. Jednala dobře, musela v první řadě myslet na sebe a na svou dcerku. A loučil bych se s tím vším

zde na světě s určitou dávkou optimismu. Nikdo z nás nežije nadarmo. Nikdo není zbytečným přívažkem zemské tíže. Jak rosteme, přejímáme do sebe podstatu země. Všechna naše činnost se napájí minulou, současnou a snad i budoucí energií světa. Dávám se unášet svými představami o lidstvu. Nechci je vnucovat takovými kategorickými větami. Ještě než se rozloučíme, opakuji vám svou myšlenku. Půl na půl. Dělíte cosi mezi krev své krve. Přeji vám, paní Laurisová, abyste zažila šťastný obrat. Věřím v obraty z iracionálních příčin. Jsou možné. Děkuji vám za rozhovor. Seznámila jste mne se vzácnou bytostí. Ano, myslím tím vás, paní Laurisová. Doufám, že vás ještě někdy uslyším. Sbohem.“

„Děkuji vám, pane, za trpělivost, s níž jste mě poslouchal.“

„Naopak. Já děkuji vám, paní.“

Pouští se rozhostilo krátké ticho. Pak v pařížském studiu zazvonil další telefon. Ten jsem už nevnímал. Díval jsem se na rozevírající se saharskou tmou a naslouchal přítom vnitřnímu dialogu, který se rozvíjel mezi rozumem a srdcem.

Alkoholik Petr byl ztracený případ. Znal jsem opilce z námořnických putyk. K půlnoci je vystrkují z lokálů. Viděl jsem je bloudit přístavními ulicemi nebo sedávat na kamenných rampách nábřeží.

I ve vnitrozemských Čechách jsou opilci. Kdybych si mohl vyladit půlnoční Prahu, třeba bych uslyšel podobný rozhovor. Ne, tam se k půlnoci končí zprávami

nebo hymnou. Před tím je hodinový noční koncert. Mahlerovy písně o mrtvých dětech. Dvořákova osmá symfonie. Ostrčilova Křížová cesta.

Co bych já řekl té stařence, která před těžkou operací spisuje poslední pořízení? Uměl bych jako Segonzac chodit po tenkém ledě iluzí? Co bych jí řekl, aby to nebylo hrubé a ponižující?

Slyšíte mě dobře, paní Laurisová?

Jsem tak stár, že bych mohl být vaším synem. Je dost podivné přemýšlet v kategoriích, které jsou kromě časových vztahů zcela nesmyslné. Na transcendentních představách však stojí značná část lidských soudů. Toulám se pouštěmi. Svým nejbližším – myslím tím pokrevné příbuzné – se vzdaluji jako pijan. Podléhám narkomanii dálek. Propadám svůdnosti nedozírných, téměř mořských pustin složených z písečných dun, kamenných hamad a oblohy.

Rozumím vašemu pocitu samoty. Samota velkoměst je daleko horší než božská samota sahar. V poušti jsi často úplně sám. Ale v městě jsi sám, byť obklopen lidmi. Zaskočen smíchem, výbuchy vášní, propastmi netečnosti.

Paní Laurisová, váš Petr aspoň slýchá svůj vnitřní hlas, úpěnlivý, vyprahlý a neodbytný: žízeň, mám žízeň! Jde vždycky o posedlost, která brání vrátit se k bližním. Poseidlost touhou nebo alkoholem.

Kdyby nebylo toho mimozemského jasu! Světlo se odráží od hlatě měsíce, přímočaře a bez váhání. Jeho korpuskulární povaha mě nemůže zastrašit.

Až půjdete do nemocnice, až budete ležet po vpichu uspávacích injekcí a čekat na lůžku na příchod bezvědomí, snažte se překonat hrůzu nejistoty! Segonzac vám dobře radil. Vaše závěť je čistá a zproštěna ostnů stranickosti. Alkoholik Petr je rovnocennou částicí světla a tmy, stejně jako krásná Monika, která je pouze jakoby méně unavena tím průchodem pokolení.

Paní Laurisová, děkuji vám za trpělivost, s kterou jste mi naslouchala.

Ach, naopak, já děkuji vám, můj neznámý synu. Teď jsem se snažila představit si, jak vlastně vypadáte. Ano, už vím...

Kotetovo království

Kdykoli se ve Východním Atlasu probouzí jaro, nastává přelet tažných ptáků, mizejí poslední koberčky sněhu ve stržích severních úbočí, izolovaná oblaka jako bílé peřiny se napichují na vrcholky hřebců a jednoho dne začnou kamenitá údolí rozkvétat růžovými oleandry. *Fúm ed defla* – ústí plná něžnosti svěžích květů. Byl atlaský duben, úrodná vláha stékala do mokvajících polopouští, k mělkým dolinám, téměř nezatelně zahlobeným do kamení hamad.

V takovém dubnu jsem jel napříč Tamletem k okrajům pásma džebelů Dželalib a Huanit. Stíny a jas podivuhodně dováděly na zčernalých kamelech. Nebyly to pomalé pohyby unaveného severního slunce, ale hbité záchvěvy plné vřelosti veselého a rozžářeného nebe.

Landrover hravě projížděl skulinami mezi vysokými poduškami halfy, rostoucími stále výše na písčitém nános, který se zachycoval v jejích kořenech. Měl jsem radost ze slalomu uprostřed travin. Nadskakoval jsem v sedadle při neobratném nárazu, nebo když se kolo překulilo přes větší kámen, kterému jsem se nemohl vyhnout.

Můj přítel Abdeslam z Mengoubu, u něhož jsem vždy přenocoval, než jsem se pouštěl na výpravy do hor, mně opatřil mladého arabského průvodce Mohameda, který znal dostatečně celé území, v němž jsem chtěl provádět geologický průzkum. Můj prů-

vodce, dobrý, zbožný hoch s ustavičně plachým úsměvem, mi prvně ukázal Kotetovo království.

Hledal jsem odjakživa, snad už před svým narozením, užitečnost kamení našeho světa. Také jsem odjakživa toužil po božím řádu, který urovnával nechutnou zlovůli zbohatlíků s chudobou spravedlivých. Landrover nás unášel do vysokých hor: mou nestálou bytost, kterou si právě podmanila nedozírná modrost saharského vzduchu, i Mohameda snícího o vydělaných dirhamech.

V blízkosti dočasného jezírka v prohlubině Atšány měl své hnědočerné vzdušné stany holohlavý Kotet. Byl statný a vyzařoval z něho klid a mír. Slunce se opíralo o jeho ostře řezanou tvář s impozantním nosem, který podpíral hustý černý knírek.

Dlouho jsme čajovali. Kotet obratně rozdělal oheň v otevřené plechové nádobce s kořeny halfy a dřevěným uhlím, dmýchal do uhlíků a voda v malé konvici vesele bublala. Bůh ví, kde vzal v té samotě čerstvou zahradní mátu, která již z dálky omamně voněla atlaským dávnověkem. Přisypal kousky z cukrové homole a poklidně zahájil jednání.

Bylo nám oběma jasné, že přijme na několik týdnů přechodnou práci, o niž jsem ho požádal, ať je mzda slušná či nízká. Těšil se na práci a změnu. Nikdy by nepřijal robotu daleko od svého hájemství, v němž kočoval. Byl však ochoten pracovat za nejtěžších podmínek, mohl-li zůstat ve svém kraji, který mu nějak po přírodním zákonu patřil.

Stiskem ruky jsme dotvrdili smlouvu. Třicet dirhamů za den od slunka východu do slunka západu. Kotet roztál radostí z dobrého obchodu. Prodal svůj den dražší, než počítal. Trochu jsme smlouvali, aby byla naše dohoda tím příjemnější a slavnostnější. Od Atšány povíval přitom jemný vánek, který rozhoupával tenké provázky visící z černé plachtoviny. Cítil jsem hluboko v nitru, jak Kotetovo království blahosklonně a vemlouvavě otvírá svou náruč a nabízí mi své zemité přátelství.

Mohamed se naplno rozesmál a z obličeje mu zmizela plachost. Vidíš, všechno bylo lehké a přímočaré: mátový čaj, tichý šepot žen, které nás pozorovaly ze sousedního stanu, chumel kůzlat přivázaných za nožku k tlustému provazu napnutému v protilehlém koutě stanu. I já jsem pojednou vzlétal.

Kotet nás šibalsky nazýval pojídači šneků a měkkotin, žrouty koláčků a cukroví, on, který jedenkrát v životě prošel některé z přístavních severoafrických měst a uchoval si na tu cestu svérázné vzpomínky. Mohamed mu zase vyprávěl o místech, která sám znal jen z doslechu. A Kotet chválil své království. Mluvil o hluboké studni na úpatí Dželalibu, z níž tryská nejlepší voda kraje. O černém kamení plném železa. O stádech gazel, která se stahovala k vodám Atšány. Potom zmizel v druhém stanu a po chvíli se objevil s malým rancem. Vykukoval z něj polštářek a čajová konvice. „Můžeme jít,“ pravil vážně a ukázal na okrové okraje pohoří. „Znám cestu k prameni. Ukážu vám ji.“